

U dobi od osam godina, ispod našeg stana na Golubijem trgu u Traunštajnu, u bezljudici jednog samosvesnog provincijskog podneva, na starom Štajer-Vafenradu*, biciklu moga staratelja, koji je u tom trenutku vojevao u Poljskoj i spremao se da s nemačkom vojskom umaršira u Rusiju, pedalirao sam svoj prvi krug. Otvorenog apetita u toj novoj disciplini, začas sam se izvezao van Golubijeg trga kroz Šaumburšku ulicu na Gradski trg, da bih posle dva ili tri kruga oko parohijske crkve doneo hrabru, kako se već satima kasnije moralo pokazati, sudbonosnu odluku da na biciklu kojim sam, kako mi se činilo, već perfektno vladao, posetim svoju tetku Fani koja je živela u blizini trideset i šest kilometara udaljenog Salcburga, u kući s mnogo ljubavi negovanom malograđanskom cvetnom baštom i koja mi je nedeljom pekla omiljenu šniclu, pa mi je izgledala kao najprikladniji cilj moje prve vožnje, a kod koje sam namislio da se posle izvesno ne kratke faze apsolutnog divljenja svojoj majstoriji najedem i naspavam. Odabranoj klasi biciklista divio sam se od prvog trenutka kad sam progledao svesnom žudnjom, sada sam joj se sam pridružio. Niko me nije učio toj veštini kojoj sam se toliko dugo zalud divio, uopšte ne tražeći dozvolu izgurao sam skupoceni Štajer-Vafenrad moga staratelja, ne bez bolnog osećanja krivice, pa, ne razmišljajući o tome Kako, upro o pedalu i otisnuo se. Pošto se nisam srušio, već u prvim trenucima na biciklu osećao sam se kao trijumfator. Bilo bi sasvim protivno mojoj prirodi da opet siđem posle nekoliko krugova; kao u svemu, jednom započet pothvat terao sam do krajnjih granica. Ne kazavši ni reči nikome koga bi za to valjalo pitati, na vetropirnoj visini bicikla i s time povezanog zadovoljstva napustio sam Gradski trg da bih ko-

.....
* Steyr-Waffenrad – marka bicikla robusne izrade. Prvi primerici napravljeni su u vojnoj fabrici u Štajeru, Gornja Austrija, još u 19. veku. Otu-
da vojni bicikl (Waffenrad) Međutim, sam bicikl nije korišćen u vojne svrhe.

načno na takozvanim adicama* i potom u slobodnoj prirodi pustio bicikl da se zauka, pravac Salcburg. Mada sam još bio mali da bih zaista sedeo na sedlu, dakako kao i drugi premleni početnici, na pedalu sam morao ispod štangle, kroz ram, vidno sam ubrzavao, dodatno je uživanje bilo što je put stalno išao nizbrdo. Kad bi moji znali šta sam već postigao jednom, prethodno nenajavljenom odlukom, mislio sam, kad bi me samo videli, naravno istovremeno bi mi se mogli diviti jer ne bi imali drugog izbora. Zamišljao sam najviši, pa i više nego najviši stepen njihove preneraženosti. Ni sekundu nisam posumnjao da bi moje umeće moglo da se pretvori u sagrešenje ili čak zločinstvo. Kome sem mene uspeva da se već iz prve popne na bicikl i zapraši, pa još uz to tako ambiciozno, u Salcburg! Morali su uvideti da sam se ipak uvek probijao kroz najveće prepreke i otpore, da sam pobednik! Gazeći pedalu i već prolazeći surduke ispod Surberga, pre svega sam želeo da može da me vidi moj deda kojega sam voleo više od ičeg na svetu. Pošto ih nije bilo i pošto nisu ništa znali o mojoj već poodmakloj avanturi, svoje delo sam morao završiti bez svedoka. Nađemo li se na visini, više od ičeg priželjkujemo zadivljenog posmatrača, ali taj zadivljeni posmatrač je nedostajao. Što mi je brzina žešće duvala u lice, što sam se više bližio svome cilju, tetki Fani, to se radikalnije povećavala udaljenost od mesta moje čudovišnosti. Kad bih na pravcima za trenutak zatvorio oči, naslađivao sam se blaženstvom trijumfatora. U potaji sam se složio s dedom: toga dana učinio sam najveće otkriće svog dotadašnjeg života, svojoj sam egzistenciji dao novi obrat, možda presudan (obrat) mehaničkog napredovanja na točkovima. Dakle tako biciklista susreće svet: od gore! Juri, ne dodirujući zemlju nogama, on je biciklista, što znači gotovo isto koliko i: osvajač sveta. U besprimernom oduševljenju dosegao sam Tajzendorf koji je čuven po svojoj pivari. Odmah zatim morao sam da siđem i da guram bicikl zavojničenog i udaljenog**

.....
* Au – plodno, vodom bogato priobalno zemljište, često u vidu rečnog ostrvca.

** Igra rečima: ingerückt (zavojničen), entrückt (udaljen, odmaknut).

staratelja. Upoznao sam neprijatnu stranu biciklizma. Put se vukao, naizmenično sam brojao ivičnjake i pukotine u asfaltu, do tog časa nisam primetio da mi je čarapa na desnoj nozi bila zauljena od lanca i zarozana, sva u fronclama. Prizor je bio deprimirajući, da li će se upravo iz tog pogleda na iskidanu čarapu na zauljenoj, pa već i raskravljennoj nozi, možda razviti neka tragedija? Pred sobom sam imao Štras. Poznao sam predeo i usputna mesta iz više putovanja vozom do tetke Fani koja je bila udata za mog ujaka, majčinog brata. Sad je sve dobilo potpuno drugačiju perspektivu. Da li će moja plućna krila više moći da izdrže do Salcburga? Zaukao sam se na biciklu i nagazio pedalu, ovoga puta sam više iz očajanja i častoljublja, nego iz oduševljenja i entuzijazma zauzeo čuveni položaj trkačkog bicikliste, kako bih još jednom mogao da pojačam ubrzanje. Iza Štrasa, odakle se već može videti Donji Štras, istrkao se lanac i nemilosrdno zapleo u žbice zadnjeg točka. Bio sam katapultiran u jendek kraj puta. Bez sumnje, to je bio kraj. Ustao sam i obazreo se. Niko me nije gledao. Bilo bi smešno biti ukeban u tom fatalnom strmoglavu. Podigao sam bicikl i pokušao da izvučem lanac iz žbica. Umazan uljem i krvlju, drhteći od razočarenja gledao sam u pravcu gde sam slutio Salcburg. Ipak bih imao da pređem još samo dvanaest ili trinaest kilometara. Tek sad sam došao na to da uopšte nisam znao adresu moje tetke Fani. Ne bih nikad našao kuću u cvetnoj bašti. Da sam stvarno stigao do Salcburga, na pitanje: gde je, ili gde stanuje? ne bi bilo uopšte, ili bi bilo na stotine odgovora. Stigao sam tu i zavelo ljudima koji su prolazili u svojim automobilima i na motociklima, ni ne zapražajući moju unesrećenu egzistenciju. Barem se zadnji točak iznova dao okretati, dakle, mogao sam da guram vojni Štajer moga staratelja, u svakom slučaju nazad, onamo gde me je sad čekala još samo nedaća i odakle je odjednom zapretilo da će se opako natušiti. U prekomernosti svog izleta bio sam naravno izgubio i osećaj vremena, i da sve bude još gore, svakog časa je moglo izbiti nevreme koje bi predeo, kojim sam upravo još hitao s najvišim od svih osećanja uzvišenosti, pretvorilo u inferno. Brutalne mase vode sruči-

le su se po meni i u deliću sekunde od puta načinile bujicu, neprestano sam tulio gurajući svoj bicikl pod bučćim vodenim masama. Pri svakom okretaju, zaglavljivale su se iskrivljene žbice, vladao je potpuni mrak, više ništa nisam video. Kao i uvek, pao sam žrtvom iskušenja koje je moglo da ima samo jedan skroz na skroz strašan kraj. Užasnut, zamišljao sam majčino stanje, kako, ne prvi put, ulazi u policijsku stražarnicu u Gradskoj kući zburjeno, besno mucajući zbog tog *jezivog, strahovitog deteta*. Deda, daleko izvan i sasvim na drugom kraju grada, nije ništa ni slutio. Opet sam u njega polagao sve nade. Bilo mi je jasno: nije se moglo ni misliti na školu u ponedeljak. Bio sam klisnuo i uz to ruinirao starateljev vojni bicikl. Gurao sam krš. Telo su mi nazmenično protresale vodene mase i bezdušan strah. Tako sam više sati gacao nazad. Želeo sam sve da popravim, no da li sam uopšte imao mogućnost za to? Nisam se promenio, moja uveravanja ništa nisu vredela, moje dobre namere opet nisu bile ništa drugo do brbljarija. Proklinjao sam sebe. Hteo sam da umrem. Ali to nije bilo tako jednostavno. Trudio sam se da se držim dostojno čoveka. Osudio sam sebe na maksimalnu kaznu. Ne smrtnu kaznu, ali maksimalnu kaznu, iako nisam tačno znao šta bi mogla biti ta maksimalna kazna, odmah zatim opet sam postao svestan apsurdnosti te đavolske igre. Težina zločinstva bez sumnje se bila uvećala, to sam jasno osećao. Sva dosadašnja sagrešenja i zločinstva spram ovog su bila ništa. Spram novog sagrešenja ili zločinstva, kako god, moje bežanje od škole, moje laži, moje uvek iznova svuda postavljane zamke činile su mi se bezazlene. Dosegao sam opasan stepen na svom zločinačkom putu. Ruiniran skupoceni vojni bicikl mog staratelja, uprljana i iskidana odeća, na najnižem način slomljeno poverenje u mene. Reč kajanje trenutno sam doživeo kao neukusnu. Dok sam gurao bicikl kroz inferno proračunavao sam uvek iznova sve od gore do dole, sabirao, delio, oduzimao, presuda je morala biti užasna. Reč *neoprostivo* neprestano je markirala moje misli. Šta je koristilo što sam tulio i proklinjao sebe? Voleo sam svoju majku ali nisam bio njen mili sin, ništa sa mnom nije bilo jednostavno, sve što bih

zakomplikovao premašalo je njene snage. Bio sam užasan, bio sam nizak, bio sam podmukao, bio sam, to je bilo najgore, prepreden. Gnušao sam se od pomisli na sebe. Kad bih kod kuće, naslonjen na njeno rame, mogao da upijam njen dah dok čita Tolstoja ili neki njen omiljeni ruski roman, mislio sam. Kako sam pokvaren. Gnusan. Kako sam zaprljao svoju dušu! Kako sam opet najdublje prevario majku i dedu! Ti si ono kako te zovu, *najgroznije od sve dece!* Mislio sam kako bih sad, kad svet ipak nije ništa do gnušanja dostojna, mračna ogavnost, da sam kod kuće, bez stida i bez rdave savesti mogao otići u krevet. Čuo sam majčino *laku noć* i još žešće zatulio. Da li sam još uopšte imao cipele na nogama? Delovalo je kao da je kiša s mene sprala sve, kao da mi nije ostavila ništa sem zle hudi. Ali nisam smeo da se predam. Jedno svetlo i u tom svetlu polako razaznatljivo *Gostionica* sada su bili moja nada. Deda me je uvek bio upozoravao: svet je gnusan, neumoljiv, smrtonosan. Kako je bio u pravu. Sve je još mnogo gore nego što sam mislio. Zapravo bih hteo da ostanem na mestu mrtav. Ali onda sam prigurao bicikl još par metara do vrata gostionice, prislonio ga na zid i ušao. Na podijumu su igrali seljački momci i devojke uz kapelu koja je svirala dobro mi poznate igre, ali to me nije tešilo, naprotiv, sad sam se osećao potpuno isključen. Čitavo ljudsko društvo sad je stajalo suprot mene kao jedinog koji mu nije pripadao. Ja sam mu bio neprijatelj. Bio sam zločinac. Nisam više zasluživao da budem u njemu, ono se štitilo od mene. Harmonija, veselje, zbrinutost, u tome više nisam imao šta da tražim. Sad na mene upire prst celog sveta, smrtonosno. Za vreme plesa moja nevolja nije bila primećena, ali onda kad su parovi napuštali podijum, bio sam otkriven. Najdublje sam se stideo, istovremeno bio srećan da budem oslovljen. Otkuda? Kuda? Ko su i gde su ti roditelji? Nemaju telefon? Dakle dobro, sedi ovamo. Seo sam. Pij! Pio sam. Pokrij se. Pokrio sam se. Zakrillio me je grubi šumarski kaput. Konobarica je pitala, ja odgovarao i plakao. Dete je najednom opet upalo preko glave u svoju detinju narav. Konobarica ga je dodirnula po potiljku. Pomilovala ga. Bilo je spaseno. Ali to ništa nije menjalo na činjenici da

je to dete najgroznije dete od sve dece. *Samo si mi još ti fa-liao!* bio je vapaj moje majke koji se uvek iznova vraćao. I danas ga još jasno čujem. Grozno dete! Majčin posrtaj! Šćućurio sam se zguren u mračnom uglu krčme i posmatrao scenu. Dopala mi se prirodnost ljudi na podijumu i ispred njega. Tu se *pokazivao* jedan svet i društvo, a davao se potpuno drugačije nego moj. Hteo ne hteo, nisam ovamo pripadao, hteli ne hteli, ni moji nisu ovamo pripadali. No da li su zaista jedni egzistirali prirodno a drugi veštački, ovi prirodno, moji veštački? Nisam bio kadar da svoju predstavu pretvorim u misao. Voleo sam klarinete i krišom slušao samo njih. Moj omiljeni instrument i ja, ovde smo bili u zaveri. Dva momka, tako mi je rečeno, odvešće me kući, ali ne pre ponoći. Plesali su, koliko god su mogli, i sprijateljio sam se s njima. Prijateljstvo je počelo na prvi pogled. Konobarica mi je uvek iznova donosila štogod za jelo i piće, ljudi su bili zabavljeni sobom, sem što su me hranili, ostavljali su me na miru. Mogao bih biti srećan ovde, u ovom okruženju, voleo sam krčme i njihova raspojasana društva. Ali nisam bio toliko glup da bih ignorisao svoju užasnu budućnost. Ono što me čeka kad odavde odem bilo je strašnije od svega strašnog što je prethodilo. Moj instinkt me nikad nije bio ostavio na cedilu. Neka sam i bio šaka jada, još uvek promočen do kože, šćućuren u svom dodeljenom uglu, ipak sam imao svoju predstavu, svoju poučnu scenu, svoje lutkarsko pozorište. Nikakvo čudo što sam bio zaspao kad su me momci budili, bez cile-mile, na svoj krepak način. Stavili me na ramena i odvojili od muzike i plesa. Ledeno hladna, ozvezdana noć. Jedan me stavio ispred sebe na bicikl tako da sam se mogao držati za korman, drugi je vozio jednom rukom, s mojim biciklom kraj sebe. Brzo koliko su mogli, vozili su za Surberg gde im je bila kuća. Ni reči, samo dahanje obojice iscrpljenih. Istovarili su me ispred svoje kuće, došla je njihova majka, uzela me sa sobom u kuću i svukla mi odeću, pa je okačila kraj još vruće peći. Dala mi je da pijem mleka u koje je bila umešala med. Majčinski me je zbrinula, ali mi je bez reči, samo svojim ćutanjem dala na znanje da je moj postupak odlučno pokudila, znala je sve i

bez mog objašnjenja. Nije bilo teško rasvetliti slučaj. Šta će kazati tvoji roditelji? kazala je. Meni je samom bilo jasno šta će mi se desiti kad se nađem kod kuće. Momci su mi bili obećali da će me odvesti kući. Kad sam se osušio i više nisam drhtao od zime, već sam se navikao na sobnu toplotu u tuđoj, ali ugodnoj seljačkoj kući, iskočio sam iz porhetske košulje u koju me je seljanka presvukla, pa ponovo uskočio u svoju odeću. Momci su me stavili na ramena i dovezli u Traunštajn. Spustili su me na Golubijem trgu ispred kućne kapije i otišli. Nisam imao vremena ni da se zahvalim. Samo što sam dotakao tle, već su bili nestali. Podigao sam pogled uz mračnu fasadu gore na drugi sprat. Ništa se nije pomeralo. Bilo je oko tri ujutro. Najtugaljiviji je bio pogled na Štajer-Vafenrad moga staratelja koji su momci prislonili uz kućni zid. Bez sumnje, put do majke morao sam preći preko dede koji je s bakom stanovao u Etendorfu, u staroj seljačkoj kući, samo stotinu koraka od čuvene valfartske crkve pred kojom se svake godine na uskršnji ponedeljak održavao takozvani Georgirit*. Mi, moja majka i ja, ne bismo bili u stanju da izbegnemo katastrofu. Deda je bio autoritet kojem se svako priklanjao, koji je sređivao sve što je trebalo da se sredi, čija je moćna reč bila prva i poslednja. Sudija. Presudilac. Tačno sam znao šta bi značio pritisak na zvonce na našim vratima. Čuvao sam se toga. Uglavio sam deformisani Vafenrad između kućnog zida i tragača koje su preko cele godine stajale uz zid za sve prilike i za sve moguće svrhe, pa pošao u tri ili četiri kilometra udaljeni Etendorf. Voleo sam spokoj i prazninu grada. Kod pekara je već gorelo svetlo, otrčao sam odatle, s Golubijeg trga, naniže preko takozvanih Zubarevih stepenica na kojima je od pamtiveka ordinirao neki zubar, pored našeg sitničara, šnajdera, šustera, pogrebника, svi samo mogući pozivi imali su ovde svoja sedišta, kraj plinare preko Trauna drvenom pešačkom ćuprijicom, a visoko gore nad njom moje čudesno delo tehnike, razapelo se sto metara iznad Trauna od istoka prema zapadu, hrabro, genijalno, tako bih čuo mog dedu kako naziva tu

* Georgi-Ritt u Traunštajnu, jahački susreti, koji obeležavaju tradiciju objahivanja oko crkve.

konstrukciju: železnički most! Sećam se kako sam u dosadi popodneva veoma često postavljao kamenje na šine, bez sumnje suviše male za gigantske lokomotive koje bismo ja i moji drugari iz osnovne škole tako rado videli kako se sunovraćaju u ambis. Šesto-, sedmo-, osmogodišnji anarhisti uvežbavali su se, premda bez uspeha, na takozvanoj Vajnlajti*, satima na pržini dovlačeći kamenje i tojage i stavljajući ih na šine i vrebajući iz busije. Vozovi nisu ni pomišljali da iskliznu iz šina i da se sve sa vagonima sunovrate u ambis. Pretvarali su kamenje u prah i zavitlavali tojage u vazduh. Čučali smo između žbunova i uvlačili glave. Za ostvarenje naših anarhističkih namera nedostajalo nam je snage, ali ne i duhovnih sposobnosti. Mnogim danima smo bili milostivo raspoloženi, pa umesto komada kamenja i tojaga na šine stavljali samo novčiće radujući se svakom uspelom spljeskanju posle prolaska ekspresnog voza. Novčići su se na šine morali postaviti po tačno izmudrovanom sistemu da bi se posebno uspešno izvaljali, diletantu bi novčić odskočio pa ga više nikad ne bi pronašao u šljunku i šipražju Vajnlajte. Veoma često sam zamišljao kako se ruši železnički most, u mnogim od svojih snova i danas pred sobom imam sliku srušenog mosta, elementarna katastrofa mog detinjstva. Odeljci prvog razreda koji samo o koncu vise nad grabljivom bujicom, u kojima su sami leševi, a u huku katastrofe jauču i trzaju se preživeli. Kao što su uopšte od najranije mladosti moji snovi uvek vrhunili u razorenim gradovima, u srušenim mostovima, vozovima koji su otkinuti visili nad ambisom. Taj železnički most bio je najmoćnija građevina koju sam do tada bio video. Ako pod jedan jedini nosač podmetnemo samo paketić dinamita i detoniramo ga, onda se bezuslovno ruši ceo most, rekao je moj deda. Danas znam da je imao pravo, dovoljno je pola kilograma eksploziva da bi se srušio most. Predstava da je paketić eksploziva veličine naše porodične Biblije dovoljan da sruši most dužine preko sto metara, fascinirala me je kao ništa drugo. Ali mora se obezbediti daljinsko paljenje, rekao je deda, kako

.....

* Weinleite, Vinogradska putanja, traunštajnsko uzvišenje.

čovjek ne bi odleteo u vazduh zajedno s mostom. Anarhisti su so Zemlje, uvek je iznova govorio deda. Fascinirala me je i ta rečenica čije sam celo, a to znači potpuno, značenje mogao da shvatim tek malo po malo. Železnički most iznad Trauna prema kojem sam dizao pogled kao prema svojoj svevišnjoj ogromnosti, ogromnosti prirodno mnogo većoj od boga, s kojim cela veka nisam znao šta da počinem, (taj most) bio je za mene nešto najviše. I upravo zato sam uvek spekulisao o tome kako da se to najviše sruši. Deda mi je pokazao sve mogućnosti rušenja mosta. S eksplozivom se može uništiti sve, samo ako se hoće. U teoriji ja uništavam svaki dan, razumeš, govorio je. U teoriji je svaki dan i u svakom željenom trenutku moguće razoriti, srušiti, zbrisati sve. Tu je misao doživljavao kao najveličajnijiu. Sâm sam usvojio tu misao i celog života se igrao njome. Ubijam kad hoću, rušim kad hoću. Ali teorija je samo teorija, govorio mi je deda, potom bi pripalio lulu. U senci noćnog železničkog mosta, na kojem su se s najvećim žarom palile moje anarhističke misli, bio sam na putu ka dedi. Dedovi su učitelji, istinski filozofi svakog čoveka, oni uvek razvlače zavesu koju ostali neprestano navlače. Kada smo zajedno s njima, vidimo šta stvarno jeste, ne samo prostor za gledaoce, vidimo pozornicu, i vidimo sve iza pozornice. Dedovi već stolecima grade đavola gde bi bez njih bio samo dragi Bog. Kroz njih potpuno saznajemo celovitu predstavu, ne samo jedan lažljiv ostatak kao farsu. Dedovi turaju unukovu glavu onamo gde u najmanju ruku ima da se vidi nešto interesantno, iako ne uvek elementarno, i oslobađaju nas tim svojom neprestanim pozorom na suštinsko iz neutešne žeđi u kojoj bismo se bez dedova bez sumnje brzo morali ugušiti. Moj deda, s majčine strane, izbavio me je iz tuposti i pustog smrada zemaljske tragedije u kojoj su se već ugušile milijarde i milijarde. Izvukao me je, dovoljno rano, ne bez bolnog vaspitnog procesa, iz zajedničkog gliba, srećom najpre glavu, a potom i ostatak. Upozorio me je, dovoljno rano, ali zaista jedino mene, na to da čovek ima glavu i šta to znači. Da uz sposobnost hodanja što je moguće pre treba pokrenuti i sposobnost mišljenja. Kao uvek, i ove noći sam se do

dede u Etendorf penjao kao na svetu planinu. Uspinjao sam se iz nizija. Ostavljao sam iza sebe sve što je bilo uskovido, prljavo, od čega se u osnovi čoveku samo gadilo. Ostavljao sam iza sebe gnusan zadah jednog ograničenog sveta u kojem su na vlasti bespomoćnost i prostota. Korak mi je postajao nekako svečaniji, grudi se širile, uzbrdo, ka mom dedi, ka mojoj najvišoj instanci, menjao sam se u potpunosti, po sebi razumljivo, od običnog zločinca, od nedostojnog i toliko bezdano zločestog karaktera, od sumračne, pokvarene figure u ličnost čija najistaknutija osobina nije bila ništa drugo do uzvišeni ponos. Samo jedan posebno inteligentan, sasvim posebnim duhovnim darovima opremljen čovek za tako kratko vreme nauči da vozi bicikl i usuđuje se da vozi do ispred Salcburga. To što sam stradao pred samim ciljem ništa ne umanjuje moje čudesno delo. Tako sam sigurno mislio. Jer čak i u stradanju još je prepoznatljiva moja veličina. Pripremao sam sebe na putu do dede, što sam sam se više penjao uzbrdicom, što sam se više bližio dedinoj kući to mi se energičnije razjašnjavalo moje postignuće. Nisam čak bio ni umoran. Bio sam previše uzbuđen. Moramo biti delatni, nikad nedelatni, tu sam dedinu reč imao u ušima, i danas ona određuje tok moga dana. Penjući se sve više i više, neprestano sam sebi ponavljao, šta god da radimo, nešto mora biti urađeno, govorio je mudrac na etendorfskoj planini. Onaj koji dela je svetac, pa čak i ako je u ovom, ionako pokvarenom i od grozote zadržlom svetu žigosan kao zločinac, zločin, kakav god, uvek je bolji nego apsolutna nedelatnost koja je nešto najdostojnije prezira na svetu. A sad sam, iako u potpuno neubičajeno vreme, imao da izvestim o, po meni bez sumnje, visoko cenjenom delu. Do u najsitnije pojedinosti pripremao sam priču koju ću izneti pred dedom, već sam doterao izveštaj kad sam bio udaljen još samo nekoliko stotina metara od dedine kuće. Deda je želeo jasan, kratak govor, mrzeo je skretanje, zatrčavanja i zaobilazjenja od kojih pati sav ostali svet kad nešto treba da izrazi rečima najbolje što može. Patio je od opširnosti svoje okoline koja se samo diletantski izražavala, pa joj je u svakom slučaju, ako bi se uopšte usudila da mu nešto kaže, bila osi-

gurana dedina osuda. Znao sam koliko je deda nesklon da mu se razveže naširoko. Poluobrazovani samo uvek iznova iznose na sto svoju odstajalu jezivu kašu. Bio je okružen samo poluobrazovanima. Gadilo mu se kad bi podigli glas. Do kraja života je mrzeo njihov diletantizam u artikulaciji. Kad jednostavan čovek govori, to je blagodet. On govori, ne brblja. Što obrazovaniji ljudi postaju, to nepodnošljivije postaje njihovo brbljanje. Ja sam se u potpunosti upravljao po tim stavovima. Jednog zidara, jednog drvoseču možemo slušati, jednog obrazovanog, ili takozvanog obrazovanog, jer zapravo ima još samo takozvanih obrazovanih, ne. Nažalost uvek slušamo samo brbljivce kako brbljaju, ostali ćute jer tačno znaju da nema mnogo toga da se kaže. Dosegao sam visinu svete planine. Jutarnji sumrak dao je mom dolasku pred dedinu kuću teatralan efekat, idući na ruku mom nastupu. Ali još se nisam usuđivao među dedine zidove. Nije bilo više od četiri sata ujutro. Nisam mogao, nisam smeo da se javim iz istih stopa, osujetio bih sopstvenu strategiju. Dobro bih učinio da još jednom sve dobro razmotrim. Probudim li dedu i baku, biću odmah u defanzivi, neposlušnost može da povredi, ponovo bih sebe pretvorio u krivca. Kuća u kojoj su deda i baka već godinama stanovali pripadala je jednom sitnom zemljoradniku koji je posedovao šest ili sedam krava i sa svojom zgrbljenom, gotovo gluvonemom ženom gazdovao posedom. Znati da su baka i deda na pravom poljoprivrednom posedu već se graničilo s rajem, takoreći, duh u materiji. Voleo sam staju i životinje, voleo sam vonjeve, voleo seljake. I obratno. Ne, to nije bilo uobraženje. Smeo sam da gledam kad su se muzle krave, hranio sam ih, čistio, bio svedok kad su se telile. Bio sam tu kad se oralo, sejalo, želo. Zimi sam smeo da budem kod seljaka u njihovoj sobi. Nigde nisam bio srećniji. I tu, gde sam već po sebi bio srećan, da bi se osećaj sreće upotpunio, živeli su na prvom spratu moji deda i baka. Odavde je pucao pogled na bavorske predalpske planine, na Hohfeltn, na Kampenvand. Znalo se da ispod njih leži Kijemsko* jezero.

.....

* Chiemsee, poznato i kao Bavarsko jezero, ledničkog porekla.